

Bijlage staatsexamen HAVO

2021

tijdvak 1
maandag 17 mei
11.00 – 12.00 uur

Maatschappijleer

College-examen schriftelijk

Bronnenboekje

Tekst 1

Dertienjarige verdacht van steekpartij in Ridderkerk

Het slachtoffer, een zestienjarige jongen, heeft volgens de politie zwaar letsel en vecht voor zijn leven.

De politie waarschuwt voor een toename aan steekincidenten waar jongeren bij betrokken zijn.

Een dertienjarige jongen uit Rotterdam is vrijdagmiddag gearresteerd op verdenking van het neersteken van een zestienjarige jongen, eerder op de dag in Ridderkerk. Dat meldt de politie vrijdag. Het slachtoffer is met spoed naar het ziekenhuis gebracht met een traumahelikopter. De steekpartij vond plaats rond half drie 's middags. De toedracht is nog niet bekend. De politie doet daar nog onderzoek naar en spreekt met getuigen. Beide jongens gaan in ieder geval naar dezelfde school, maar de steekpartij

vond daar niet plaats. De school heeft alle leerlingen naar binnen gehaald en opgevangen. Ook slachtofferhulp is ingeschakeld.

De politie maakt zich zorgen om het toegenomen aantal jongeren met een wapen op zak. Ook ziet de politie een toename van het aantal ernstige steekincidenten onder soms zeer jonge jongeren. Exacte cijfers zijn er niet, maar het aantal zaken rond illegaal wapenbezit bij bureau Halt steeg van 269 in 2016 tot 395 vorig jaar.

Na een reeks steekincidenten waarbij jongeren betrokken waren, riepen burgemeesters onlangs op tot een landelijk messenverbod. Een algeheel messenverbod is echter moeilijk te handhaven, zeggen experts. Ook volgens minister Ferdinand Grapperhaus (Justitie en Veiligheid, CDA) is het geen oplossing. Sommige messen zijn al verboden zoals stiletto's, vlindermessen en valmessen. Ook is het in sommige overlastgebieden al verboden om een mes te dragen.

Tekst 2

Welke gematigde politicus legt de rechtsstaat nog uit?

(Door Rob van Wijk, hoogleraar internationale relaties en veiligheid, Universiteit Leiden)

Eigenlijk is 'A very stable Genius' een stomvervelend boek. Minutieus brachten twee journalisten van de Washington Post de eerste drie jaar van Trumps presidentschap in beeld. Maar na honderd pagina's weet je het wel.... De president is een roekeloze, (...) autocraat die geen idee heeft van zijn verantwoordelijkheden en bevoegdheden, op elke pagina iemand ontslaat en de verhouding met Amerika's trouwste bondgenoten sloopt. Maar gezien zijn gestegen populariteitscijfers, (..) blijkt zijn electoraat daar volstrekt niet mee te zitten. En toch moet iedereen dit boek lezen. Het is de geschiedenis van het verval van de machtigste democratie van de wereld. Het grote probleem van Amerika is daarom niet eens Trump, maar dat democratie mensenwerk is en dat wetten krachteloos zijn als politici ze niet willen uitvoeren. De president, veel ministers en Congresleden blijken er geen behoefte aan te hebben de rechtsstaat te beschermen. Precies dit is ook in Europa aan de hand. En dan heb ik het niet alleen over Polen, waar vanaf 2015 de regeringspartij Recht en Rechtvaardigheid (PiS) de bij

aan de wortel van de rechtsstaat zet. We zien hetzelfde in Hongarije en nu ook in Nederland.

Favoriete doelwitten van antidemocraten

Net als in Amerika zijn rechters en pers, twee pijlers onder de democratische rechtsstaat, favoriete doelwitten van antidemocraten. Dat daarmee de rechtsstaat ten grave wordt gedragen, zal ze een zorg zijn. Sterker, die rechtsstaat remt hun autoritaire gedrag. Want door de rechtsstaat is hun wil geen wet. (...) Kennelijk kunnen of willen parlementariërs ook in Nederland de rechtsstaat niet meer uitleggen. Dus gaan ze akkoord met de instelling van een parlementaire werkgroep 'dikastocratie' die moet onderzoeken of rechters op de stoel van de regering zitten. Minister van Staat Tjeenk Willink weigerde er zitting in te nemen. Terecht. Alleen al het instellen van de werkgroep zwaait twijfel over de integriteit van rechters.

75 .-.-.-. .

Noot voor de lezer:

'A very stable Genius' betekent een zeer evenwichtige genie.

80 'Dikastocratie' betekent 'regering door rechters'.

Tekst 3

Kabinet zint op verbod jonge maaltijdbezorger

Het bezorgen van maaltijden wordt verboden voor jongeren onder de 16 jaar. De Inspectie SZW heeft bij meer dan de helft van de bedrijven die jonge maaltijdbezorgers in dienst hebben, misstanden vastgesteld. Daarom adviseert de Inspectie het kabinet om maaltijdbezorging voor 16-minners te verbieden. In een brief aan de Tweede Kamer laat staatssecretaris Tamara van Ark van Sociale Zaken weten dat zij ervoor voelt om dit advies op te volgen. 'Dat', zo schrijft zij, 'brengt echter een dilemma met zich mee. Ik wil niet dat door de aanpassing van de regelgeving veilige bijbaantjes worden verboden. Ik gun iedereen zijn bijbaantje, maar uiteraard wel op een verantwoorde manier.' D66 en PvdA sluiten zich hierbij aan. 'De Inspectie komt niet vaak met zo'n stevig advies', zegt Steven van Weyenberg van coalitiepartij D66. PvdA'er Gijs van Dijk voegt toe dat Van Ark 'de veiligheid van kinderen voorop moet stellen.' (...) De tijdsdruk, onveilige verkeerssituaties en de verantwoordelijkheid voor geld vormen gevaren voor jongeren onder de 16, stelt de Inspectie. (...) 'Bezorgers krijgen te weinig betaald, werken te lang of mogen überhaupt op bepaalde tijden niet

werken omdat ze te jong zijn', meldt de Inspectie. (...)

Verkeersongelukken

De Inspectie haalt twee zware ongelukken aan met jonge maaltijdbezorgers als slachtoffer. 'Begin januari 2019 overleed een 15-jarige maaltijdbezorger in Utrecht door een verkeersongeluk. Het ongeluk gebeurde omstreeks 20.45 uur, een tijdstip waarop de 15-jarige bezorger niet meer mocht werken. Zowel het bedrijf als de bedrijfsleider is hiervoor strafrechtelijk vervolgd. (...).' Jongeren vinden maaltijdbezorgen volgens de inspecteurs wel een mooie klus: 'Redelijk vrij in de werktijden, het ter beschikking krijgen van een e-bike voor het bezorgen en redelijk betaald krijgen (neem daarbij dat zij de fooi mogen houden).' Kinderen onder de 16 jaar mogen alleen 'niet-industriële arbeid van lichte aard uitvoeren'. Dat betekent volgens de Inspectie niet dat het bezorgen van maaltijden door deze groep per definitie verboden is. Daar zijn geen rechtszaken over geweest, dus er is geen (...X...). Van Ark wil voor de zomer van 2020 een besluit nemen. Noot voor de lezer: Inspectie SZW, voorheen arbeidsinspectie.

Tekst 4

Minister Koolmees gaat niet iedereen gelukkig maken

Ontslagen flexwerkers en gesloten strandtenten mogen hoop koesteren dat de overheid alsnog met extra compensatie komt. Maar de overheid kan niet voor elke 'sympathieke groep' een aparte regeling optuigen, waarschuwt minister Wouter Koolmees van Sociale Zaken.

5 (...)

Dovemansoren

Die boodschap blijkt in de Tweede Kamer tot dusver aan dovemansoren gericht. De mailboxen van parlementariërs 15 puilen uit met noodkreten van sectoren en beroepsgroepen die menen dat het noodpakket dat het kabinet heeft opgesteld 20 tekortschiet. En het liefst wil de Kamer dat voor al die gevallen een oplossing wordt gevonden. En dus passeerden ze in het

Kamerdebat allemaal de revue: 25 ontslagen flexwerkers zonder WW, grenswerkende zelfstandigen, omzetloze siertelers en strandtenthouders, alleenstaande zzp'ende moeders, 30 kunstenaars die deels in loondienst werken en vele anderen die misgrijpen of domweg te weinig krijgen om het hoofd boven water te houden. Ook voor 35 hen moet het kabinet een reddingsboei toewerpen, meent de Kamer. Koolmees was duidelijk: dat gaat niet in alle gevallen gebeuren, en 40 als het al gebeurt dan zullen er nog categorieën en subcategorieën zijn die niet met de geboden oplossing uit de voeten kunnen. „We kunnen niet 45 alle specifieke omstandigheden repareren”, stelt hij (...).

Tekst 5

Onbegrip en kritiek voor Halsema

Ongeveer vijfduizend mensen verzamelden zich maandag aan het eind van de middag op de Dam in Amsterdam. De aanleiding van het protest was de dood van een zwarte Amerikaanse man, George Floyd, in Minneapolis vorige week. Ook in veel steden in de Verenigde Staten en in andere landen vinden protesten plaats. De politici van vooral rechtse partijen bekritisieren de beslissing van burgemeester Femke Halsema (GroenLinks) om het protest niet te beëindigen toen duidelijk werd dat 1,5 meter afstand bewaren op veel momenten niet mogelijk bleek. "Hoe rechtvaardig je reden om te demonstreren ook is - en de strijd tegen racisme is een rechtvaardige - het is nooit gerechtvaardigd om met jouw gedrag tijdens die demonstratie het leven van anderen in gevaar te brengen!", reageert ChristenUnie-partijleider Gert-Jan Segers op Twitter. Geert Wilders van de PVV noemt het oneerlijk dat horeca-

ondernemers risico lopen op een boete van duizenden euro's, terwijl demonstranten geen 1,5 meter afstand hoeven te houden. (...)
"Ik steun de strijd voor vrijheid en gelijkwaardigheid, maar deze beelden in coronatijd vind ik echt niet deugen. Maximeer het aantal deelnemers, houd afstand. En handhaaf als het niet goed gaat", zegt Tweede Kamerlid Dilan Yesilgöz (VVD).
"Zo veel mensen zo dicht bij elkaar: dat moet je nu absoluut niet willen. Demonstreren is een belangrijk grondrecht, maar houd je verstand erbij", zegt CDA-kamerlid Chris van Dam. (...)
Volgens fractievoorzitter Rob Jetten van D66 is demonstreren een grondrecht. "Maar belangrijk zijn ook de gezondheid en veiligheid van mensen." (...)
'Demonstratievrijheid is groot goed'
Halsema liet maandag aan NU.nl-regiopartner AT5 weten geen grond te zien om de betoging te beëindigen.